

Гурток любителів українського слова

«Ну що б, здавалося, слова...»

Т.Г.Шевченко

Київський професійно-педагогічний фаховий коледж імені Антона Макаренка

Вітаємо з Міжнародним днем рідної мови!

21 лютого 2025 — Міжнародний день рідної мови

до Міжнародного дня рідної мови в Рівному встановили найвищу в світі літеру «І».

літеру «І».

Трипільське письмо

Питання трипільського письма - це вкрай складна та маловивчена тема, як зазвичай і буває з давніми культурами. «Вичислити» що мову лінгвісти спробували за допомогою методу виключення. Вони проаналізували слов'янські мови, і з'ясували які їх елементи не відносяться до типових представників індоєвропейської сім'ї - романських, німецьких, індійських та іранських мов. Найбільш логічне припущення, що саме ці слова і є трипільською спадщиною.

З'ясувалося, що трипільська мова, найімовірніше, характеризувався словами з відкритими складами, що характерно для мов Криту і Малої Азії. Це, до речі, ще один аргумент на користь середземноморського походження трипільців.

В українській мові слідів трипільського залишилося найбільше. Наприклад, такі звичні слова як: батько, срібло, теля, хліб, кінь, кобила, іскра.

Трипільці не тільки вірили у магічну силу керамічних зображень, але відображали у них свої переконання, думки та досвід. Поступово ці малюнки перетворилися на піктографічну писемність (одне зображення — піктограма передавало ціле повідомлення).

Згодом з'явилося **ідеографічне письмо** (одна картинка чи фігура позначали ціле слово чи поняття). Саме такою є писемність Стародавнього Єгипту, Шумеру, Мохенджо-Даро, острова Крит, острова Пасхи, племен майя тощо. Чимало вчених сходяться на думці, що трипільці доволі вдало спробували винайти писемність і отримали надійну, просту та зрозумілу систему **ідеографічного письма**, яке вже у IV тис. до н. е. досягло якісно іншого рівня, ставши **логографічним**

Логографічне письмо (логограма, логограф) - це графема, яка позначає слово або морфему. Протиставлена фонограмі, яка може виражатися фонемою, або комбінацією фонем, і детермінативом, який визначає граматичні категорії. Логограми також відомі як "ідеограми" або "іерогліфи"

Трипільське письмо, як і решта письмен, виникло не одномоментно. Вважаємо, що з'явилося воно у VIII-VII тис. до н. е. та остаточно оформилося у IV тис. до н. е. — у ранньому періоді культури. Спершу піктографічне, трипільське письмо було універсальним для свого часу, оскільки не вимагало знання грамоти та було зрозумілим усім членам суспільства, знайомим з його традиціями та символікою. Попри те, що піктограми передавали лише найпростіші повідомлення, вони добре виконували свою інформативну функцію. Піктографічні зображення потроху розділялися на окремі знаки, дедалі більше стилізовані, за кожним з яких закріплювалося значення певного слова. Отак **піктографія** трансформувалася у досконаліше, проте складніше для сприйняття **логографічне письмо**.

Висновок Трипільці, ймовірно, використовували мову з елементами, що не належать до типових індоєвропейських мов, і ці елементи збереглися в українській мові (наприклад, слова "батько", "срібло", "хліб"). Вони також створили письмову систему, що пройшла етапи від піктографії до логографії, що дозволяло передавати складні повідомлення через символи. Це свідчить про високий рівень розвитку трипільської культури та її здатності до комунікації та збереження інформації

Цитати відомих діячів про рідну мову

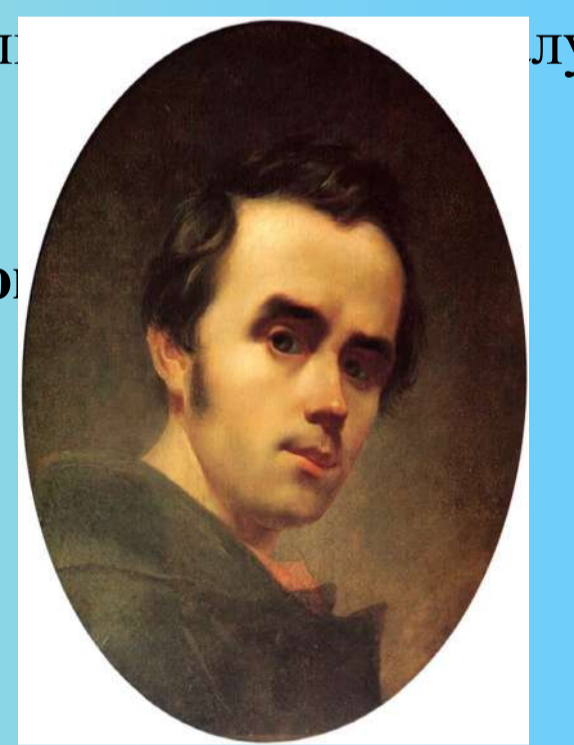
Тарас Шевченко:

«Ну що б, здавалося, слова...»

Слова та голос — більш нічого.

А серце б'ється — ожива,

Як їх почує!..»

Йоганну Вольфгангу фон Гете,

Скільки ти знаєш

мов, стільки разів ти людина.»

Володимир Сосюра

«Любіть Україну у сні й наяву,

Вишневу свою Україну,

Красу її, вічно живу і нову,

І мову її солов'їну.»

Ліна Костенко:

«Нації вмирають не від інфаркту.

Спочатку їм відбирає мову

Підготували

Студентки групи 75-Ю

Микитенко Дарина, Назаренко Ольга, Чайло Єлизавета

Мова — це не просто засіб спілкування. Це генетичний код народу, його пам'ять, душа та культурний спадок. Кожен народ має свою унікальну мову традицію, яка передається з покоління в покоління. Але сьогодні багато мов опинилися під загрозою зникнення, і це справжній виклик для людства.

За даними лінгвістів, у світі налічується приблизно **7100 мов**. Але понад **40%** із них знаходяться під загрозою зникнення. Деякими мовами говорить лише кілька десятків людей, а глобалізація та урбанізація сприяють витісненню малих мов більш поширеними.

Чому важливо зберігати рідну мову?

— Мова зберігає історію, традиції та світогляд народу. Через мову передаються легенди, пісні, прислів'я, які формують національну свідомість.

— Мова є містком між минулим, сучасним і майбутнім. Втрачаючи мову, ми втрачаємо зв'язок із предками.

— Використання рідної мови у навчанні сприяє кращому засвоєнню знань. Багато наукових праць і літературних творів існують лише рідною мовою певного народу.

— Людина найкраще виражає свої почуття та думки саме рідною мовою. Так мова формує особистість і спосіб мислення.

Що ми можемо зробити для збереження рідної мови?

— Свідомо турбуватися про мову, говорити рідною мовою в сім'ї та серед друзів.

— Читати книги, слухати музику, дивитися фільми рідною мовою.

— Писати та творити своєю мовою, підтримуючи її розвиток.

— Передавати мову дітям, адже майбутнє залежить від наступного покоління.

Територія сучасної України здавна була заселена різними народами, які залишили слід у географічних назвах, культурі та навіть у сучасній українській мові. Деякі народи були автохтонними, інші приходили хвилями міграцій, залишаючи після себе певні лінгвістичні впливи.

Кіммерійці (IX–VII ст. до н.е.) – перший народ, згаданий у письмових джерелах, який жив на території Північного Причорномор'я. Вони були війовничими кочовиками й періодично здійснювали набіги на сусідні народи.

Скіфи (VII–III ст. до н.е.) - прийшли на зміну кіммерійцям і створили могутню державу. Вони контролювали степові території від Дону до Дунаю та вели торгівлю з грецькими містами.

В українській мові залишилося багато чого від скіфської мови. В інших слов'янських мовах немає тих рис та ознак, які не пов'язані з нашим ареалом - тобто, ареалом скіфським та самратським.

За різними оцінками в українській мові налічується від 130 до 400 слів, які мають безпосередньо скіфське коріння. Греки взагалі були впевнені, що скіфи мали власну систему письма. Вони оповідали, що скіфи писали й отримували листи, тим письмом писали свої закони .

Найдавніші племена та їхній мовний вплив: Кіммерійці (IX–VII ст. до н.е.) – Перша відома назва «Кіммерія» згадується в античних джерелах.Залишки їхніх топонімів знайдено в Криму та Причорномор'ї.

Скіфи (VII–III ст. до н.е.) – Від них залишилися такі географічні назви, як річки Дніпро (давня назва Борисфен), Дністер, Дон, Тиса.Деякі слова, які, ймовірно, мають скіфське походження: кінь, сокира, кіш (кошик, житло кочівників).

Сармати (III ст. до н.е. – III ст. н.е.) – Їхній вплив помітний у назвах річок, таких як Тиса, Буг, Рось. Можливо, від них залишилося слово варта (охорона).

Греки (VI ст. до н.е. – IV ст. н.е.) – Заснували міста Ольвія, Херсонес, Пантікапей (сучасна Керч). Від грецької мови прийшли слова таріль, анкета, олія, арфа, школа.

Готи (III–V ст.)– Вплив на назви річок і поселень у Криму.В українській лексиці можуть бути готського походження слова меч, шолом.

Тюркські народи (хазари, печеніги, половці – VIII–XIII ст.) – Багато географічних назв походять від тюрків: Кавказ, Керч, Карадаг, Сиваш. Від них залишилися слова базар, кабан, сарай, тамга (знак), батир (богатир).

Слов'яни (з VI ст.) – Заснували більшість сучасних українських назв: Київ, Чернігів, Полтава, Волинь. Найбільше слів у сучасній мові походить саме зі слов'янських джерел.

Українська мова зберегла багато слів і мовних рис, що походять від скіфської культури, таких як "шаровари", "сокіл", "сокира" та інші. Ці лексичні елементи свідчать про глибокі історичні зв'язки між українською мовою та скіфським та сарматським ареалами. Багато з цих слів не зустрічаються в інших слов'янських мовах, що підтверджує унікальність мовної спадщини України.

Перше слово, яке хочеться навести - "**шаровари**". Довгий час це слово виводили з турецької або татарської мови - але шаровари аж ніяк не турецькі чи татарські. Вперше скіфські шаровари (під назвою "шарабара" або "шаробара") згадуються в творах грецького поета Антифана в IV ст. до Р.Х. Він писав, що "шаробари" носять усі скіфи, й тому народові взагалі властивим є широкий, вільний одяг. Взагалі такі широкі штани були притаманні також ще сарматам, бо що вони, що скіфи - то є вершники, а такий одяг є дуже зручним для їзди верхи.

Друге цікаве слово - "**скіл**" (род. в. "**скола**") - тобто "**сокіл**", "**сокола**". Як ви можете помітити, скіфській мові, як і українській, є притаманним "ікавізм", тобто перехід голосних звуків [o] і [e] у закритих складах у [i]. Сокіл - сокОла, скіл - скОла. Це явище зустрічається тільки в українській мові, а також в деяких словацьких діалектах - і більше ніде.

Третє слово - "**сокара**" або "сокара" або "сагарі", тобто "сокира". Скіфська сокара дуже нагадує гуцульські сокири "бартки", які збереглися й до нашого часу, й була дуже розповсюдженою практично по всій території Скіфії. На будь-якій грецькій вазі, на якій зображено скіфів, можна побачити цю сокару. Також зображення цієї сокири було розміщене на скіфських монетах, які карбувалися в Ольвії (неподалік нинішнього Миколаєва).

Четверте слово - "**пата**" або "бата", тобто "батько". Цим словом позначали не тільки батька, воно ще було чимось на кшталт позначення правителів. Наприклад, ім'я скіфського правителя Ареапата - це "батько Ареа".

П'яте - "**брама**". "**Бра**" це скіфсько-сарматській корінь, що означає "**розширювати**", "**збільшувати**", "**розгортати**", "**розчиняти**". Тут навіть не потрібно детальних пояснень чи аналізів, бо українська мова й дотепер має солове "брама", тобто - ворота.

Сармати (III ст. до н.е. – II ст. н.е.), як і скіфи, були іраномовним народом, що панував у степах України в римський період. Вони відзначалися війовничістю та мали значний вплив на пізніші слов'янські племена.

Що залишилося після них?

Назви річок:Рось (притока Дніпра, можливе сарматське походження),

Тиса (назва сарматського походження, що збереглася в Закарпатті).

Можливі запозичення в лексиці: «варта» (охорона),

«карк» (шийна частина, можливо, сарматське с

Вірш про рідну мову!

*Вивчайте, люди, рідну мову, дітей,
онуків нею вчить.*

*Її, як пісню коліскову, як матір в серці
бережить.*

*Любіть цю мову, як кохану, в похмурі і
щасливі дні.*

*Любіть її, як Богом дану лиш українцям на
Землі.*

*За милозвучність барвінкову, за присмак
сміху й полину*

*Плекайте, люди, рідну мову, любіть, як
сонце, як весну.*

*Як хліб, як Землю, як Свободу, любіть, як
горду нашу Суть.*

*Безсмертя й велич свого роду нащадки в
мові збережуть.*

*Моліться ж мовою своєю, хай біль і радість
в тих словах*

*До Бога лунуть над Землею і осятять
стражденний шлях.*

*Встає зоря в імлі ранкова, над Україною
встає...*

*Любіть же, люди, свою мову, нас світ по
мові пізнає.*

Людмила Ларіонова